

HACKEN

Auke ten Hoeve
1957

Hacken is (tegenwoordig) een term in de informatietechnologie waarbij een persoon binnendringt in een computersysteem en het onderzoekt op de zwakke punten, zowel qua hardware als software. Deze verkenning is bedoeld om de zwakke punten van het systeem te verbeteren of juist te misbruiken en de eindgebruiker te schaden. Het woord kan ook in andere betekenissen worden gebruikt: in de vermoedelijk oorspronkelijke context betekende het een handigheidje dat vaak op gespannen voet stond met het grotere systeem maar zowel onconventioneel als effectief was. Een hack kan ook een handigheidje in het dagelijks leven zijn.

Aanpak

De term Hacking wordt vaak gebruikt als synoniem voor cracking of computercriminaliteit. Computertechnologen maken hierbij het onderscheid tussen het ethische 'hacken' en het onethische 'cracken'. Vroeger was dat niet anders. Als ambtenaar heb ik 'systemen' gehackt, maar wel ethische verantwoord.

Ook de aanpak is nog steeds hetzelfde. Namelijk:

1. Inventarisatie: vergaar eerst zo veel mogelijk informatie over het te hacken systeem.
2. Kwetsbaarheidsanalyse: identificeer de mogelijke aanvalsmethoden.
3. Exploitatie: gebruik de gevonden kwetsbaarheden om toegang tot het systeem te krijgen.

Niet nieuw

Hierbij staat tegenwoordig Systeem synoniem voor een computer. Maar voorheen ging het om administratieve procedures, werkprocessen en toe te passen regels. In feite moet je stellen, dat het hacken van een computer maar een beperkt deel raakt, wel (tegenwoordig) het hoofdbestandsdeel. Een ultieme vorm van hacken is het gehele systeem weten te omzeilen en naar je hand zetten (dus én computer én administratieve procedures, werkprocessen en toe te passen regels).

Wat minder bekend is, is het hacken van regels. Advocaten en juristen doen niets anders. Namelijk, regels breder uitleggen of (net iets) anders interpreteren of aangeven dat ze niet geldig zijn. Of, strakker uitleggen als dat beter uitkomt. Het is al-met-al 'spelen' met regels (en de grenzen opzoeken door middel van inventarisatie, kwetsbaarheidsanalyse en exploitatie van de gevonden mogelijkheid).

Voorbeelden

Enkele voorbeelden uit mijn praktijk (in willekeurige volgorde). Dat met de toevoeging dat ik dit aspect in mijn werk leuk heb gevonden.

Voorbeeld 1

Dat had te maken met het ontwikkelen van een aanpak en de uitvoering daarvan bij Particuliere woningverbetering. Een woningeigenaar had de naastgelegen woning ook gekocht en de wens was om beide panden samen te voegen. In de woning zat nog een bedstee. Volgens de wet- en regelgeving is dat (toen) verboden en moet worden verwijderd. Maar, deze eigenaar wenste het als onderdeel te maken van zijn nieuwe woonkamer en wel als speelhoek voor de kinderen. Deze burger deed daarom een beroep op mij. En, ik was bewust van de rechtlijnigheid in het denken van Bouw- en Woningtoezicht.

In het daaropvolgend weekend was ik in Lunteren op ons vaste vakantieadres. En, het was winkelen in Ede. Daar was een grote rotanshop. Buiten stond een grote ronde rotanmeubel en werd aangeprezen als Love-sit. Dat was de oplossing!

Toen ik maandag op het werk (bij de gemeente) kwam heb ik de bouwtekening aangepast door aan te geven dat deze ene hoek in de woonkamer een love-sit is (en dus geen bedstee). En, direct de bouwaanvraag (namens deze bewoner) ingediend (paar kamers verderop op dezelfde gang).

Witheet was men daar. Maar, zij beseften ook dat het geen zin had om daartegenin te gaan, daar ik 'rechterhand' was van de wethouder en een politieke opdracht had. Ze hebben het goedgekeurd. Immers, een love-sit is volgende deze wet- en regelgeving niet verboden. En, de wethouder en de woningeigenaar waren in hun nopjes.

Voorbeeld 2

Tijdens een stadsvernieuwingsproces komen panden tijdelijk leeg te staan in afwachting op definitieve sloop. Dat maakt dat proces kwetsbaar voor kraken van panden. Hierdoor komt de voortgang bij een project stil te liggen. Dat is iets wat je niet wil en toen (vanwege de woningnood) ook niet kon permitteren. Daarom dat we kraakwachten hadden. Zelf heb ik dat ook gedaan. Ik was jong en het was goedkoop wonen.

Soms lukt het niet om kraken te voorkomen. Het was een kat-en-muis-spel. En, altijd in het weekend als iedereen afwezig is en geen controle is. Die ene keer, dat dit mij overkwam, vertelde de kraker triomfantelijk dat hij als 48 uur in het pand zat. Je weet dan dat de Politie niets meer kan doen en de Rechter erbij gehaald moet worden. Op de vraag of er getuigen zijn, werd er gewezen naar een buurtbewoner (even verderop).

Laat ik die nu net goed kennen. Deze liet ik direct benaderen door een stagiair. Parmantig werd aangegeven dat deze kraker als meer dan twee dagen daar zat. En, vervolgens kom ik erbij staan en geeft dan vervolgens een sociaal wenselijk antwoord. De kraker is met dat antwoord geconfronteerd en heeft 'eieren voor z'n geld gekozen' wetend dat wij direct met de Politie in actie komen.

De kwetsbaarheid was, dat deze getuige (als kraakwacht) via mij een slooppand in gebruik mocht hebben. Hierdoor kon hij vanuit zijn uitkeringssituatie beginnen met een eigen installatiebedrijf en weer zelfstandig zijn. Zonder daarover te hebben, voelde deze man aan dat je maar beter niet aan de praktijk van deze kraker kan meedoen of daaraan gelinkt kan worden (bang dat zijn levensdoel in de knel komt te zitten).

In die zin is hacken ook spelen met sociale verhoudingen. Sociale begeleiders en maatschappelijke werkers binnen de stadsvernieuwing, om burgers te ondersteunen, konden dan ook 'het bloed van mij en mijn twee collegae drinken'.

Voorbeeld 3

De Tweede Kamer had bepaald (naar aanleiding van een Enquête-onderzoek) dat de periodieke rapportages over de voortgang bij woningbouw op tijd binnen moeten zijn bij Het Parlement. Het was altijd ruim te laat. Maar, dat het voortaan ook geen kwantitatieve rapportages meer zijn, maar kwalitatieve rapportages. Dat lag op mijn bordje.

Dat stond en viel bij automatisering. En, dat waren nog oude systemen en deels vond nog handmatig plaats. Voor elke regeling was er een apart systeem (ooit) gemaakt. Het was een archipel van (geautomatiseerde en handmatige) systemen, zonder enige vorm van communicatie tussen deze eilanden. Geen elk systeem kon samenwerken met een ander systeem. Dat is de aanzet geweest om binnen de Rijksoverheid tot één boekhoudsysteem te komen.

Op dat moment wordt de gang van zaken bepaald door de ICT-ers. Zij hebben hun eigen werk- en denkwijze. In dat betekent, dat én de Minister én Het Parlement maar moeten wachten eer zij (ooit) klaar zijn met hun werk. Dat zou jaren zijn. Op de vraag of er nog een andere oplossing is, was steevast het antwoord: Neen!

Met mijn rechterhand hebben we toch een oplossing gevonden, maar opzettelijk niet met deze ICT-ers (vooraf) afgestemd. In alle stilte zijn we daarmee aan de slag gegaan en deze oplossing (in onze vrijetijd) gerealiseerd. Het werk dat een groep mensen maandelijks deed en een maand werk kost, werd door deze oplossing geautomatiseerd en in een nacht of weekend gedaan. Hierdoor konden deze groep naar aanleiding van deze kwantitatieve gegevens komen tot een kwalitatieve rapportage en dat deze toch op tijd binnenkwam bij Het Parlement. Dat is gelukt.

Vraag niet hoe. Het was een houtje-touwtje-constructie. Met een simpele tafel-PC hebben we verbindingen aangebracht met de desbetreffende computersystemen, waaronder die van de Belastingdienst. Vervolgens is het een druk op de knop en data werd verzameld en met een wiskundig model verwerkt tot gewenste tabellen.

Hiermee stonden deze ICT-ers in hun hemd. Hun macht was gebroken. Voor de leiding was het een eyeopener. Zij hadden geen ICT-kennis en affiniteit met ICT. Zij waren volledig afhankelijk van ICT-ers. Wat deze ICT-ers aangaven, werd voor waar aangenomen. Nu bleek dit toch net even anders te zijn.

Voorbeeld 4

Soms is het geen kwestie van een systeem iets anders laten doen, maar een compleet systeem buiten werking stellen. In dit geval een HRM-instrument en een daarbij te doorlopen procedure. Een directe medewerker was regelmatig een paar dagen ziek. Het was elke keer te kort om opgeroepen te worden door een bedrijfsarts. Toch had ik de indruk dat er geen sprake was van kwade opzet. Althans, is ben niet direct daarvanuit gegaan. Je krijgt het vertrouwen tot dat het tegengestelde blijkt.

Het is dan een kwestie van een sociale veilige omgeving creëren waardoor het wel bespreekbaar gemaakt kan worden. Aan het einde van een functioneringsgesprek heb ik demonstratief 'alles aan de kant geschoven' en benadrukt dat het gesprek voorbij was. Zij was er goed doorheen gerold. En, gaf aan wat mij was opgevallen. Schoorvoetend gaf zij aan dat ze aan het afslanken is, maar dan beroerd is. Het enige wat ik opmerkte was: dat ik hiervoor begrip heb en vervolgens: probeer dat anders doen, denk goed aan jezelf. En, verder hoeft niemand dit te weten. Het blijft tussen ons. Sindsdien heb ik nog nooit z'n gemotiveerde medewerker gehad en ze was nooit meer afwezig. Later een knipoog gegeven. Het was ons geheim.

Voorbeeld 5

Een tot het bod verdeelde gemeenteraad bij een specifiek dossier, waarbij het debat op het scherpst van de snede was. Daarbij was één fractie verdeeld. Dat maakte het spannend. Welke kant gaat het op bij de eindstemming? Het staat en valt met een verschil van een stem en het was ook bekend van welke raadslid respectievelijk fractielid.

Opvallend was, dat iedereen in de zaal ervanuit ging dat daardoor de stemming zou gaan staken. Dat betekent, dat in de volgende raadsvergadering opnieuw gestemd moet worden. En, als het dan weer staakt, dan is de stem van de burgemeester, als voorzitter van de gemeenteraad, doorslaggevend. Het vervelende was, dat het om een raadsvoorstel van hem ging. Hij zou dan over zijn eigen voorstel moeten gaan stemmen.

Ook de samenleving was sterk verdeeld. Je was voor of tegen. Er zat niets daartussen (voor dat ene raadslid, althans dat gevoel had zij). En, binnen de fractie werd enorme druk op haar gevoerd om mee te gaan met de rest van de fractie. En, dan nog de druk van journalisten. De druk was 'onmenselijk', zij kon dat niet meer aan. Wanhopig klampte zij mij aan. Buiten het zicht van iedereen kon zij samen met mij zijn.

De boosheid was later groot (op mij). Er kwam een heel andere oplossing uit de hoge hoed. Eentje waar niemand aan had gedacht. Namelijk, dat raadslid helpen aan een stemverklaring. Niemand had hieraan gedacht, laat staan wat dan de inhoud daarvan zou kunnen of moeten zijn.

Hierdoor kon zij pro forma meestemmen en kon de stemming worden afgerond. Maar, ondertussen had zij wel duidelijk laten blijken dat haar insteek anders was dan deze stem en zwaarder weegt. Hierdoor werd zij daarna met rust gelaten en zou zij niet weken onder druk behoeven te leven (in afwachting op de volgende stemrond). Dat was – geestelijk gezien – niet verstandig voor de wel en wee van dat raadslid. Verder werd de burgemeester gered uit een lastig pakket.

Een aantal (verliezende) raadsleden waren zo boos, dat zij mij gingen betichten van beïnvloeding van de stemming. Maar, wat zij vergeten, is dat dit mijn werk is en een stemverklaring legitiem instrument is volgens de spelregels. Tegelijkertijd is het mogelijk om het proces in goede en rustige banen te leiden.

Het was een stemverklaring, die (inhoudelijk gezien) klonk als een klok. Deze was niet alleen gericht tot de raadsleden, maar aan de gehele samenleving. Daarmee werd helder gemaakt, dat het leven van een raadslid echt niet zo eenvoudig is, dan wat men denkt. Het zijn elke gewetensvolle afwegingen. En, dat hiervoor (voortaan) begrip wordt gevraagd en niet onder druk gezet moet worden als het geweten aan de orde is. Dat heeft indruk gemaakt. Dat draagt bij om haar daarna ook met rust te laten.

Tot slot

Deze vorm van hacken gebeurt ook op kleine schaal, zoals recent. Daarbij werd een online-systeem om afvalzakken te bestellen voor de afvoer van plastic 'misleidt'. Op deze manier kon er toch een groter voorraad van deze zakken (bij de gemeente) worden besteld. Een, hoe bij een spaaractie bij een lokale winkel 'misleidt' kon worden en extra spaarzegels (in dit geval plaatjes voor een fotoboek) vergaard kon worden. De desbetreffende winkelier heb ik daarover geïnformeerd, voorzien van een eenvoudige oplossing.

Het scheidt me genoeg. Dat doen, vindt niet altijd bewust plaats. Als ik ergens aantreed kijk ik rond 'hoe de hazen lopen', wat een vooringenomen is en aan welke aannames men houdt. Langzaam maar zeker groeit er ergens in mijn achterhoofd een oplossing.